

PRAKTISCHE VERDIEPING OP DOELGERICHT WERKEN

MARCEL PETERS & NICOLETTE SIMONS

MAART 2023

1

2

Inhoud	
1. Stem het aanbod af op de schoolambities	04
2. Verwoord je curriculaire bewustzijn	14
3. Gebruik een methodeleerlijn als didactische onderlegger en vertrekpunt	22
4. Werk met doeleenplannen	42
5. Gebruik doeleenplannen als verenging van het groepspakket	64
6. Verzamel gegevens van leerlingen tijdens de lessen	78
7. Neem het team mee in het doelgerichte gedachtegoed	88

3

4

FLEXIBELE NIVEAUGROEPEN

Geen vaste middenmoot en niveaugroepen

Voorkomen van grote(re) niveauverschillen

De negatieve invloed van vaste niveaugroepen verkleint. Onderzoek heeft uitgewezen dat de verwachtingen die een leerkracht van een leerling heeft, een groot effect heeft op de leerprestaties van die leerling. Hoe die leerkracht de verwachtingen voor een leerkracht hebben invloed op haar handelen. Bijvoorbeeld het voor een langere periode plaatsen van een leerling in de wettelijke instructiegroep. De leerling heeft dit hebben in de gaten en bestempelt zichzelf als "vulnerable learner". Onderzoek (Bosman, 1992; Hattie, 2011) wijst keer op keer uit dat het zelfbeeld effect heeft op de leerprestaties. Wanneer de leerkracht hier vaste niveaugroepen bestempelen en bijvoorbeeld de aanpak voor een langere periode, zoals een aantal weken of maanden. Denk daarbij ook aan leerlingen die vanuit het groepje voor een half jaar worden ingedeeld in een bepaalde niveaugroep.

"Als het om leren gaat, moet de leerling instructieafhankelijk in de baan. Wie werkelijk leert, moet het genoeg smaken dat een goede instructie op te krijgen. In alle andere gevallen moet je je afvragen of je dan niet beter over bezigheidstherapie kunt spreken."

Deenbaar van Gevelen, 2015

5

6

WAT IS NODIG?

Een door het team gedragen ambitieuze schoolambitie, vanuit hoge verwachtingen.

- ✓ Zicht op de populatie (schoolweging en spreiding)
- ✓ De didactische middenmoot in beeld
- ✓ Kennis van leerlijnen: beheersings- versus aanbodsdoelen
- ✓ Keuze in leerlijn op schoolniveau per vakgebied
- ✓ Doelgericht onderwijs

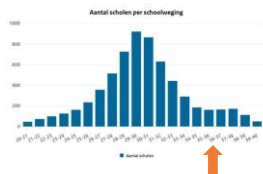

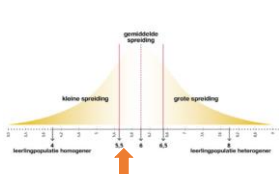
7

SCHOOLWEGING & SPREIDING

Schoolweging (36,2)

Spreiding (5,6)

8

**DIDACTISCHE
MIDDENMOOT
50 – 80%**

9

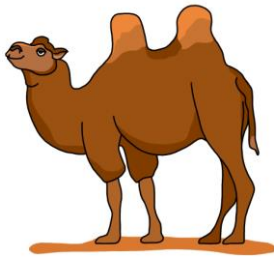
Wees je bewust van het verschil tussen het groepsgemiddelde en de didactische middenmoot!

Werken vanuit het groepsgemiddelde	Werken vanuit je didactische middenmoot
Voorbeeldgroep leeringscores: 10x I-score 10x V-score	
Conclusie: Het groepsgemiddelde komt uit op een III-score: dit past perfect bij het aanbod van de lesmethode, terwijl dit in werkelijkheid niet zo is: er zit geen enkele 'gemiddelde leerling' in deze voorbeeldklas.	Conclusie: Deze groep heeft geen didactische middenmoot. Er is een aanbod nodig voor de bovenstroom, en een aanbod voor de onderstroom. De methode kan niet makkelijk worden gevolgd en deze groep dient als combinatiegroep te worden benaderd in het aanbod.

10

KAMELENKLAS

11

DE GROEP IN BEELD?

- Methodeafhankelijke toetsgegevens
- Methodeafhankelijke toetsgegevens

.... Maar vooral

- Blokvoorbereiding en -evaluatie
- Controleren van begrip
- Observaties

12

EEN GOEDE INSTRUCTIE IS ALLEEN EFFECTIEF ALS DEZE GEGEVEN WORDT OVER LESDOELEN DIE AANSLUITEN BIJ DE DIDACTISCHE MIDDENMOOT

DIDACTISCHE MIDDENMOOT
50 – 80%

13

KENNIS VAN LEERLIJNEN?

- Verschil tussen aanbods- en beheersingsdoelen
- Zicht op periodedoelen
- Vakdidactische kennis (leerlijnen per vakgebied)

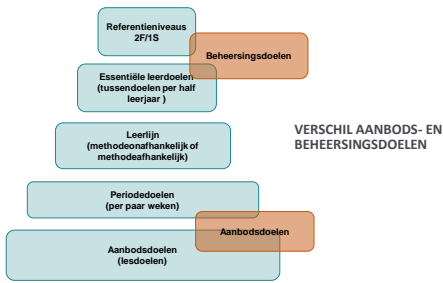
14

	Langformaten	Inhoud/Gewicht	Ontrek./Opp.	Grafieken
FASE 4	Breuken		Procenten	Rommegedallen
FASE 3	Optellen	Versmelgredigen	Delen	Aftrikken
	Getalbegrip tot 10.000		Getalbegrip tot 100.000	
FASE 2	563 + 230	56 + 28	7 x 8	12 : 4
	56 - 28		56 : 8	563 - 230
	Getalbegrip tot 1000			
FASE 1B	56 + 20	56 + 8	3 x 4	56 - 8
	56 - 20			56 - 20
FASE 1A	$\frac{10}{10} = \frac{10}{10}$	$\frac{1}{10} = \frac{1}{10}$	Getalbegrip tot 100	
	$\frac{10}{10} = \frac{10}{10}$	$\frac{1}{10} = \frac{1}{10}$	$\frac{1}{10} = \frac{1}{10}$	$\frac{10}{10} = \frac{10}{10}$
FASE 1A	5 + 2	15 + 2	6 + 8	8 < $\frac{8}{3}$
			16 - 8	15 - 2
				5 - 2
	Getalbegrip tot 10		Getalbegrip tot 20	

GGO

15

Groep 4 - leerlijn optellen en aftrekken	
Kolle leerlijn	Methode-onafhankelijk
Beheersingsdoel	Aanbodsdoelen
Reken: Berekenen naar het basisrekenwettig - Nieuwleenen (20/20)	Bron: Visuele Rekenen Pluspunt 4, groep 4 - © Uitgeverij Malmberg b.v. (2019)
Ik kan optellen en aftrekken in het getalgebied tot 100 (ook met overschrijding van het tiental)	Optellen en aftrekken t/m 100 met een tiental op een getalreep
	Optellen t/m 100 in 1 stap, met tientaloverschrijding, in 2 stappen via het tiental
	Aftrekken t/m 100 in 1 stap, met tientaloverschrijding, in 2 stappen via het tiental
	Optellen t/m 100 met rijgen, tientaloverschrijding herkennen
	Aftrekken t/m 100 met rijgen, tientaloverschrijding herkennen
	Optellen t/m 100 met rijgen in maximaal 3 sprongen
	Aftrekken t/m 100 met rijgen in maximaal 3 sprongen
	Optellen t/m 100 met rijgen met te veel
	Aftrekken t/m 100 met rijgen met te veel
	Optellen en aftrekken met aanvullen (variastostage)

WEL OF NIET DIGITAAL?

- Maak de keuze beredeneerd
- Passend bij je schoolweging en –ambities

Onderschat niet de leerkrachtaardigheden die het digitaal werken vraagt!

DE METHODELEERLIJN IS EEN LEIDRAAD, MAAR NIET LEIDEND.

TOOL

Maak een overzicht van de leerdoelen van de verschillende leerjaren op bureau. Het overzicht kan gebruikt worden voor het maken van een didactische middenmoot en voor het vaststellen van de benodigde voorkennis.

Leerjaar	Leerdoelen	Didactische middenmoot	Benodigde voorkennis

HULPMIDDEL: DOELENPLANNERS

- Kennis leerlijn: volledig leerjaar op bureau
- Overzicht van periodedoelen
- Didactische middenmoot in beeld (per doel)
- Flexibele niveaugroepen
- Blokvoorbereiding: benodigde voorkennis?

22

Groep 5, Blok 7					
Beoordelingsdoel	Met 1000 kan afrekenen: 1000 uitrekenen met de strategie splitsen.	Met 1000 kan afrekenen: 1000 uitrekenen met de verstrategie aanvullen.	Met 1000 kan berekenen als 80 : 4 en 120 : 3 ook uitrekenen naar analogie gaat de kleine aantal.	Met 1000 kan berekenen als 2 uitrekenen, waarbij 42 gebruikt wordt in 30 en 12.	Met 1000 kan het verschil bepalen tussen 2 bedragen en het bedrag aanvullen tot beide gelijk.
Beoordeling van verstrekte behoeven	1000 blok 4	1000 blok 4	1000 blok 4	1000 blok 4	1000 blok 4
Benodigde voorkennis & voorwaarde	Opgaven 1000 moet splitsen. Sommen herkennen waarbij je kunt splitsen. Blok 4, deel 2	Met 1000 kan afrekenen en 1000 uitrekenen met de strategie splitsen. Blok 7, deel 2	Bepaling van de deeltallen en de verhouding. Controle van de sommen als beide met verstrategie rekenen met bevest. Blok 4, deel 4	Bepaling van kleine deeltallen (10, 20) en het veld kunnen splitsen van getallen die 42 in 30 en de rest. & sommen als 120:3 naar analogie (12:3). Blok 7, deel 2	Beide eigen kunnen samenstellen in beide noem's en in centen. Blok 4, deel 3
Signaleringsgroep					
Signaleringskind					
Streefdoelen en/of afdichtingsdoelen					
Opmerkingen					

23

24

“Als ik de hele onderwijspsychologie zou moeten terugbrengen tot één principe, zou ik zeggen: de meest belangrijke factor die het leren beïnvloedt, is wat de leerling al weet. Stel dit vast en onderwijs daarop verder.”

David Ausubel, 1968

25

VOOR WIE VERTRAGEN? → GROEP

Grootste gedeelte van je groep

26

WANNEER VERLENGDE INSTRUCTIE → leerlingen

Een aantal leerlingen

27

"(,) Het argument dat weleens tegen deze werkwijze wordt gebruikt, is dat al die herhaling een hoop tijd kost. (,) Op de lange termijn kunnen leerlingen juist flink versnellen, omdat hun voorkennis door al die herhaling stevig in hun geheugen verankerd zit. Bovendien is het niet de taak van leraren om door de inhoud 'heen te rennen', maar om te zorgen dat daar ook wat van blijft hangen, ook nadat eventuele toetsen daarover zijn afgenomen."

THE CURSE OF CONTENT COVERAGE

"Als ik het werkboek met de leerlingen afheb, dan heb ik het goed gedaan"

Meester, F. 2021. Wetenswaardig, p. 106

28

Meer doel	Het kind kan afrekenen: 15m 1200 uitrekenen met de strategie splitsen.	Het kind kan afrekenen: 15m 1000 uitrekenen met de verstrategie aanvullen.	Het kind kan beschrijven als 20 : 4 en 120 : 3 ook uitrekenen naar analogie gaat als kleine som.	Het kind kan sommen als 81 : 3 uitrekenen, waarbij 81 gesplitst wordt in 30 en 12.	Het kind kan het verschil bepalen tussen 2 bedragen, en het bedrag aanvullen tot beide gelijk.
Moment van versted	Eind blok 8	Eind blok 8	Eind blok 8	Eind blok 9	Eind blok 9
Behoeften					
Beoogde voorwaarde & voorafzetting	Opgaven 15m 1200 moet splitsen. Sommen herkennen waarbij je kunt splitsen. Blok 6, deel 2	Het kind kan afrekenen: 15m 1000 uitrekenen met de strategie splitsen. Blok 7, deel 1	Behoeften van de doelen zijn en de herhaling. Controle van bereik. Sommen als 200 met verstrategie rekenen met bevest. Blok 6, deel 4	Behoeften van kleine deelnamen 15m 300 en het vijf kunnen splitsen van getallen als 42 in 30 en de rest. & sommen als 120:3 naar analogie (12:3). Blok 7, deel 2	Beit eigen kunnen samenstellen in beide num's en in centen. Blok 4, deel 3
Signaleringsgroep					
Signaleringskind					
Stapdoelen en/of afdelingshoofdstukken					
Opmerkingen					

29

DENK IN DOELEN, NIET IN LESSEN.
4 doelen per blok, 15 lessen.

30

**VERTRAGEN
WAAR NODIG,
VERSNELLEN
WAAR KAN.**

31

**DENK IN DE GROTE LIJN: DE
LEERONTWIKKELING.
NIET IN TOETSING OF BOEKEN.**

32

INZET DOELENPLANNER IN DE HGW CYCLUS: STAP VOORSTAP

- Stap 1. Blokvoorbereiding
- Stap 2. Signaleringsdocument: voor en tijdens blok gebruiken, kruisjes zetten.
- Stap 3. Interventies tijdens het blok plannen
- Stap 4. Blokevaluatie
- Stap 5. Sleepdoelen plannen naar volgend blok

TOOL			
Signaleringsdocument voor en tijdens blok gebruiken, kruisjes zetten.			
Stap 1	Stap 2	Stap 3	Stap 4

33

Table with 5 columns: Nieuwe doel (S), Moment van verificatie, Benodigde voorkennis, Signalering groep, and Opmerkingen. It contains handwritten notes for a lesson plan.

Horizontal lines for handwritten notes.

34

CHECKS VOORBEREIDEN VÓÓR DE ZELFSTANDIGE VERWERKING

Werkboek opgaven passend bij het doel

OF

- Zet 3 sommen/opgaven op het bord (gericht op lesdoel)
• Timer op 2-3 minuten
• Loop gestructureerd rond en noteer op de doelenplanner
• Geen nog géén verlengde instructie

Horizontal lines for handwritten notes.

35

BLOK 1 – WERKBOEK (LES) BLOKDOEL

BLOK 2 – WEEKTAAK HERHALING BLOKDOEL

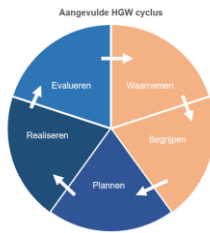
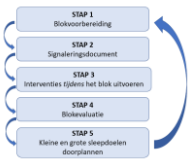
Weekly schedule grid for Blok 1 with columns Week 1-4 and rows Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag.

Weekly schedule grid for Blok 2 with columns Week 1-4 and rows Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag.

Horizontal lines for handwritten notes.

36

DOELENPLANNERS IN DE HGW CYCLUS

37

Hoge verwachtingen en een ambitieuze schoolambitie

Om doelgericht te werken vanuit de schoolambitie is het noodzakelijk om als belangrijkste uitgangspunt te hanteren: het hebben van *hoge verwachtingen* naar alle leerlingen. Dat wil zeggen dat er naar een zo hoog mogelijke uitstroom wordt gestreefd en er niet zomaar naar beneden wordt bijgesteld in doelen. Doelen worden geïntensiverd en langer aangeboden indien nodig, maar niet naar beneden bijgesteld. Het aanbod zal benedeneerd moeten aansluiten bij de didactische middenmoot, met als doel de ambitieuze schoolambitie te halen. Maak leerkrachten ervan bewust dat ze altijd vanuit hoge verwachtingen hun onderwijs vormgeven. Vanuit de hoge verwachtingen blijft de leerkracht altijd reflecteren op haar eigen handelen: hoe zorg ik ervoor dat deze leerlingen zoveel mogelijk groeien? Hoge verwachtingen wil niet zeggen onrealistisch hoog insteken, maar wil wel zeggen: aansluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling van de didactische middenmoot.

Werk *doelgericht vanuit je schoolambitie* is een gedachtegoed dat vanuit hoge verwachtingen door het hele team moet worden gedragen.

38

Marcel Peters
marcel@ggo-advies.nl, 06 14995458
Nicolette Simons
nicolette@ggo-advies.nl, 06 25247044
Onderwijsadviseurs GGO Advies
ggo@ggo-advies.nl

39
